

KONKURS HISTORYCZNY
HISTORIA MOJEJ MAŁEJ OJCZYZNY.
WSPOMNIENIA O ŻOŁNIERZACH SZP-ZWZ-AK
INSPEKTORATU ZAMOŚĆ ORAZ ICH POWOJENNE LOSY.

KONRAD BARTOSZEWSKI „WIR”

***Wspomnienie o poruczniku Armii Krajowej
Konradzie Bartoszewskim ps., „Wir”.***

Oliwia Krzysztoń
Klasa VI
Szkoła Podstawowa w Gródkach
Opiekun: Elżbieta Rybicka

Konrad Bartoszewski ps. "Wir" był jednym z najważniejszych dowódców Armii Krajowej działających na terenie powiatu biłgorajskiego oraz związanych z ruchem oporu w czasie II wojny światowej na terenach południowo-wschodniej Polski. Jego niezłomność, odwaga oraz konsekwencja w działaniu uczyniły go symbolem walki o wyzwolenie Polski spod panowania okupanta niemieckiego i sowieckiego. Album ten prezentuje fragmenty życia porucznika Bartoszewskiego od lat młodzięcych, przez okres wojenny, aż po działalność powojenną oraz pracę naukową.

Konrad Bartoszewski urodził się 5 lipca 1914 roku w Baranówce na Wołyniu. Dorastał w atmosferze patriotyzmu i szacunku do tradycji narodowych. Po ukończeniu szkoły średniej rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie kształcił się na kierunku filologia polska. Już w młodości przejawiał zdolności organizacyjne oraz głębokie zainteresowanie historią i kulturą.

Po klęsce kampanii wrześniowej w 1939 roku Konrad Bartoszewski zaangażował się w działalność konspiracyjną w strukturach Służby Zwycięstwu Polski, przekształconej następnie w ZWZ, a później w Armię Krajową. Organizował siatki konspiracyjne, przekazywał meldunki oraz werbował nowych członków. Dowodził akcją wysadzenia mostu kolejowego w miejscowości Świdry dnia 5 grudnia 1942r. Organizacją która czuwała nad całą akcją był Związek Walki Zbrojnej. Oddział ZWZ, z terenu Józefów w liczbie 15 ludzi zniszczył most kolejowy na rzece Łosiniec. Kolejną z akcji bojowych, których dowódcą był Konrad Bartoszewski była akcja likwidacji konfidenta w miejscowości Szczebrzeszyn , która odbyła się dnia 19 grudnia 1943 roku. Patrol złożony z rekrutów szkoły podchorążych wykonał wyrok śmierci na konfidencie Bogusławie Niezgodzie. Dziennik działań operacyjnych podaje akcję pod datą 21 grudnia.

Konrad Bartoszewski brał udział w powstaniu zamojskim, które było odpowiedzią struktur Polskiego Państwa Podziemnego na plany wysiedlenia ludności polskiej z Zamojszczyzny w ramach Generalnego Planu Wschodniego. W nocy z 5 na 6 stycznia 1943 roku kompania Konrada Bartoszewskiego „Zadory” zaatakowała stację kolejową Susiec. Żołnierze jednego z plutonów zaminowali, a następnie zburzyli most. Pod torami kolejowymi podłożono materiały wybuchowe oraz specjalne miny. Zostały zniszczone urządzenia kolejowe na stacji, w tym maszynownia i wieża ciśnień. Akcje podziemia nie tylko niszczyły niemieckie zaplecze, lecz także podnosiły na duchu okoliczną ludność .

Komendant” – Konrad Bartoszewski ps. Zadora, dowódca rejonu AK Józefów

Dnia 26 lutego 1943 roku w Józefowie rozstrzelano rodzinę dowódcy oddziału Armii Krajowej Konrada Bartoszewskiego, pseudonim „Wir”. Bezpośrednim powodem zamordowania rodziców Wacława i Janiny oraz siostry „Wira” -Wienisławy była akcja oddziału Czesława Mużacza, pseudonim „Selim”, który z miejscowego posterunku żandarmerii odbił, aresztowanych dzień wcześniej, Konrada Bartoszewskiego i jego zastępcę Hieronima Miąca, pseudonim „Korsarz”. Oprócz rozstrzelania rodziny Bartoszewskich hitlerowcy wywieźli do obozu w Zamościu 50 zakładników. Tragedia ta jeszcze bardziej umocniła determinację Bartoszewskiego w walce. Według legendy Konrad Bartoszewski obserwował te wydarzenia z pobliskich wzgórz, ale nie zdecydował się na atak, by nie dopuścić do śmierci innych mieszkańców Józefowa i partyzantów. „Wir”, nazywany także „Komendantem”, stał się odtąd symbolem walki i patriotyzmu, poświęcając dla dobra innych nawet swoją rodzinę.

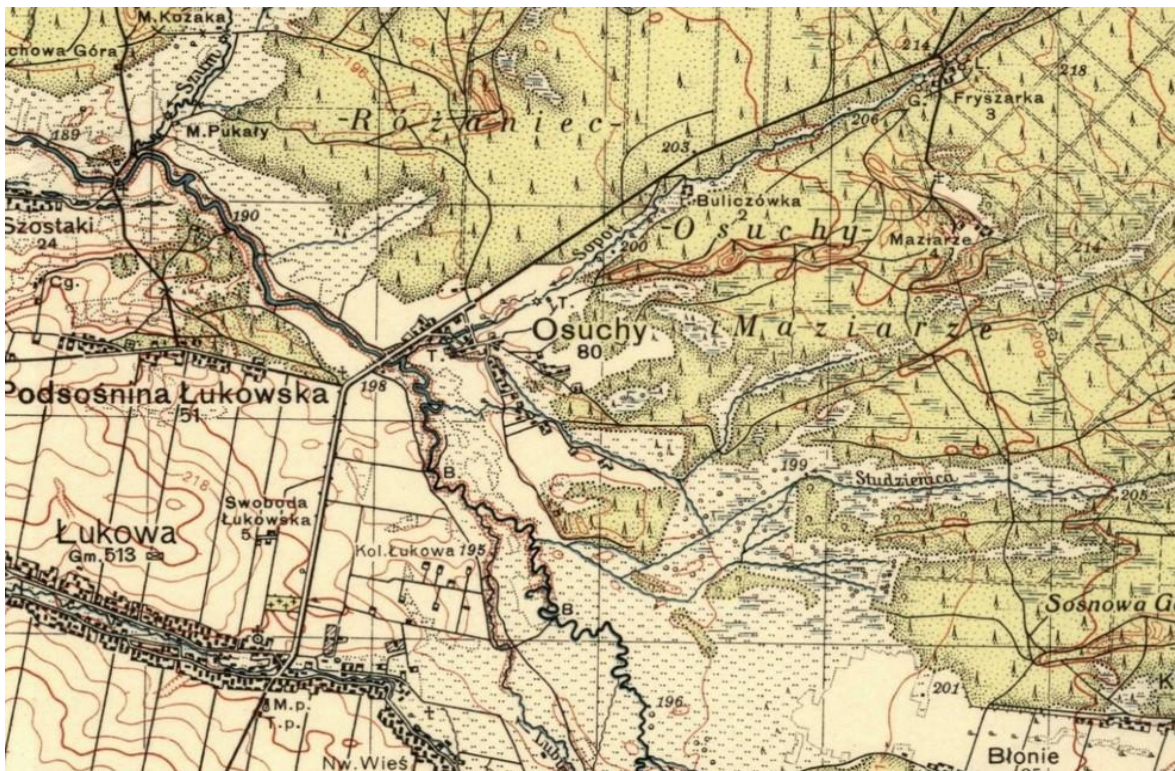
W czerwcu 1944 roku Konrad Bartoszewski poprowadził zgrupowanie AK i Bch w bitwie pod Osuchami, która odbyła się w dniach 25–26 czerwca 1944 roku i była drugą po Porytowym Wzgórzu największą bitwą partyzancką na ziemiach polskich podczas II wojny światowej. Oddział pod dowództwem „Wira” (tzw. „kompania józefowska”) zaatakował równocześnie z oddziałem „Corda”, który znajdował się po jego prawej, północnej stronie. Podobnie jak żołnierze „Corda” partyzanci „kompanii józefowskiej” rozciągnęli się w tyralierę, sforsowali Sopot i rozpoczęli szturm na pozycje niemieckie. Zaraz na początku natarcia koń „Wira” został postrzelony, co było dużym problemem, gdyż wcześniej dowódca był ranny w nogę. Upadek spowodował duże obrażenia u „Wira” i żołnierze musieli go znieść z pola walki. Po przejściu rzeki rozpoczęła się strzelanina, podczas której zginęło wielu partyzantów. Po krótkotrwałych walkach „Wir ” i jego żołnierze wyszli z okrążenia. Jako jeden z nielicznych polskich dowódców biorących udział w tej bitwie porucznik Konrad Bartoszewski przeżył.

fot. Sławomir Wisniewski

Żołnierze niemieccy poszukują ocalałych partyzantów.

Egzekucja wziętych do niewoli partyzantów. Uroczysko Mariarze, 25 czerwca 1944 r.

Pomnik pamięci poległych żołnierzy AK i BCh w bitwie pod Osuchami.

Konrad Bartoszewski mimo wielkiej traumy nie wycofał się z działalności podziemnej. Po wejściu Armii Czerwonej nie złożył broni. 28 stycznia 1945 zaatakował więzienie UB-NKWD w Biłgoraju i odbił więzionych członków AK. Jego działania były odpowiedzią na terror nowej władzy. Oddział dowodzony przez Bartoszewskiego został rozwiązany w sierpniu 1945. Sam Bartoszewski zamieszkał w Warszawie. Ujawnił się w 1945 roku w nadziei na amnestię. W 1952 roku został aresztowany, w 1955 roku został zwolniony z powodu złego stanu zdrowia. Do końca życia pozostał pod nadzorem służb.

1

KWESTIONARIUSZ OSOBOWY

1. Dane ogólne

a) nazwisko i imię
imię ojca   a) *Bartoszewski Konrad s. Wacława*

b) nazwisko panieńskie
(dla mężatek)   b)

c) w przypadku zmiany
podać nazwisko rodowe   c)

2. Data i miejsce urodzenia   *5 lipca 1914 Baranówka /ZSRR/*

3. Narodowość <i>polisa</i>	4. Obywatelstwo <i>polisc</i>	5. Pochodzenie społeczne <i>intell. prac.</i>	6. Stan cywilny <i>żonaty</i>	7. Stan rodzinny <i>żona, 4y1</i>
---------------------------------------	---	---	---	---

8. Wykształcenie (podać nazwy zakładów naukowych):
*Uniwersytet Warszawski - Wydział Humanistyczny
Instytut Pedagogiki Specjalnej w Warszawie*

9. Stopień (tytuł naukowy) <i>mgr. fil. polskiej</i>	10. Tytuł zawodowy
--	---------------------------

11. Zawód <i>nauk.</i> wyuczony	<i>redaktor</i> wykonywany	specjalność wyuczona	specjalność wykonywana
--	-------------------------------	-----------------------------	-------------------------------

12. Znajomość języków obcych
*rosyjski
niemiecki
słaba*

—
błęga w mowie i piśmie

13. Służba wojskowa:

a) stosunek do porządku obywatelskiego wojskowego (przedobieranie...)

Kwestionariusz osobowy „Wira”.

Konrad Bartoszewski był mężem Janiny Roguskiej-Bartoszewskiej ps. „Nina”, sanitariuszki i uczestniczki działań wojennych, która była jego wierną towarzyszką. „Nina” skierowana została na Zamojszczyznę przez Komendę Główną AK i była współorganizatorką szpitala leśnego 665 w Trzpietniku k. Aleksandrowa. "Nina" była też szefową sanitariuszek jedynej w Polsce szpitala partyzanckiego. Uratowała życie wielu rannym partyzantom po bitwie pod Osuchami, odznaczała się odwagą i brawurą. Tworzyli silny związek oparty na wspólnych wartościach patriotycznych i doświadczeniach wojennych.

Partyzanckie małżeństwo.

Konrad Bartoszewski, ps. Wir

**Janina z Roguskich Bartoszewska,
ps. Nina**

Po odzyskaniu wolności, pracował jako nauczyciel i dyrektor szkoły we Wrocławiu. W 1969 roku obronił doktorat na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie później pracował jako wykładowca. Jest autorem 104 haseł w Encyklopedii Katolickiej oraz monografii poświęconych Mieczysławowi Romanowskiemu i Kornelowi Ujejskiemu. Działalność pisarską Bartoszewski zapoczątkował, publikując fragmenty wspomnień z lat okupacji hitlerowskiej pod pseudonimami "Zadora" i "Wir". Ukazały się one w Wydawnictwie materiałów do dziejów Zamojszczyzny w latach 1939-1944, redagowanych przez Zygmunta Klukowskiego. Trzy dalsze prace tego rodzaju ukazały się w publikacji pt.: „Zamojszczyzna w okresie okupacji hitlerowskiej”, podpisanej nazwiskiem autora.

Konrad Bartoszewski - "Wir" zmarł po krótkiej, ale ciężkiej chorobie w dniu 21 kwietnia 1987 r. w Lublinie i został pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej. Pogrzeb miał charakter manifestacyjny. Biblioteka Uniwersytecka KUL zorganizowała okolicznościową wystawę, poświęconą życiu i twórczości zmarłego. Konrad Bartoszewski został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V Klasy, Krzyżem Walecznych dwukrotnie, Krzyżem Armii Krajowej, papieskim Orderem Pro Ecclesia et Pontifice, Medaille de Reconnaissance, Medaille d'Europe. Jego imię nadano ulicom w Józefowie biłgorajskim i Biłgoraju. W Józefowie znajduje się grób jego rodziców i siostry. Od 1995r. Konrad Bartoszewski „Wir” jest patronem Szkoły w Górecku Starym. Jest tam sala pamięci Bartoszewskiego, a jego rodzinie poświęcona jest tablica na budynku banku w Józefowie, przy ul. Bartoszewskiego. Został honorowym obywatelem Józefowa.

UPAMIĘTNIENIE 81. ROCZNICY ZAMORDOWANIA RODZINY KONRADA BARTOSZEWSKIEGO PS. „WIR” – Józefów, 25 luty 2024

Grób Konrada Bartoszewskiego na cmentarzu przy Lipowej w Lublinie.

Uroczystości upamiętniające śmierć ojca, matki siostry "Wira" oraz Żołnierzy Wyklętych.

Wybrałam postać Konrada Czesława Bartoszewskiego ponieważ jego życie i działalność stanowi dla mnie wzór głębokiego patriotyzmu i oddania sprawie niepodległości Polski. Jego losy to opowieść o dramacie pokolenia, które musiało mierzyć się z dwiema okupacjami, utratą bliskich, więzieniem i represjami, ale które nie straciło wiary w sens walki o wolną i niepodległą ojczyznę. Walczył on przez całe życie walczył — z bronią w ręku, z piórem, a także poprzez wychowanie kolejnych pokoleń Polaków.

Konrad Bartoszewski pozostanie w mojej pamięci mieszkańców mojego regionu symbolem bohaterstwa i honoru. Upamiętniając Konrada Bartoszewskiego, nie tylko składamy hołd jego życiu, ale także przypominamy sobie o powinności pielęgnowania pamięci, historii i tożsamości. Dziedzictwo Konrada Bartoszewskiego „Wira” to nie tylko przeszłość to zobowiązanie na przyszłość i my musimy o to zadbać i kultywować pamięć o tym niezłomnym bohaterze.

W swojej pracy wykorzystałam następujące źródła:

- Wikipedia, wolna encyklopedia
- www.muzeumzolnierzywykletych.pl
- www.roztocze24.info
- www.przewodnicyzamosc
- Muzeum Żołnierzy Wyklętych w Ostrołęce
- Strona internetowa miasta Józefów
- Encyklopedia Katolicka KUL
- Uroczystości upamiętniające rodzinę "Wira" i Żołnierzy Wyklętych : bilgorajska.pl (konrad bartoszewski "wir", Józefów, dzień pamięci żołnierzy wyklętych, żołnierze wyklęci, rocznica)
- <https://www.wojsko-polskie.pl>
- <https://zamosciopedia.pl/>